

ODZNACZENI
za bohaterską postawę i niezwykłą odwagę wykazaną w ratowaniu życia Żydom
podczas II wojny światowej

ADAMECZEK Feliksa – odznaczenie nadane pośmiertnie
ADAMECZEK Stanisław zm. 1946

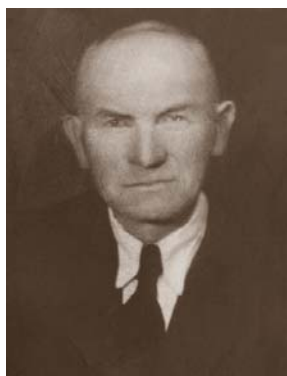
We wrześniu 1942 r. po wymordowaniu Żydów w Serokomli ocalali członkowie rodziny Kurcantów: ojciec Herszek, syn Lejbusa, i córki - Blima i Maryjanka, udali się po pomoc do rodziny Adameczków w Ernestynowie. Polska rodzina nie odmówiła pomocy. Zimę żydowska rodzina spędziła w stodole a na wiosnę przeniosła się do kryjówki wykopanej pod budynkiem gospodarczym. W sierpniu 1943 podczas spotkania w pobliskim lesie z innymi Żydami Kurhantowie trafili na niemiecką obławę. Przeżyła tylko Blima i Lejbus, który przyprowadził jeszcze dziewczynkę – Dorke Ajzenberg. Lejbus, który wkrótce wrócił do lasu, został zamordowany przez polską bandę. Dziewczynki uchowały się u Adameczków do końca wojny.

W 1994 r. małżonkowie Feliksa i Stanisław Adameczkowie odznaczeni zostali medalem Yad Vashem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.

BANASIEWICZ Tadeusz ur. 1925
BANASIEWICZ Franciszek 1884-1954
BANASIEWICZ Magdalena z d. Lenar 1884-1957
JUREK Maria z d. Banasiewicz 1919-1999

11 lipca 1942 r. z miejsca egzekucji Żydów w Maćkowicach niedaleko Przemyśla uciekł Salomon Ehrenfreud. Udało mu się dotrzeć do mieszkających w Orzechowcu Banasiewiczów, którzy zdecydowali się pomóc mu. We wrześniu 1943 r. udzielili pomocy także innym Żydom z rodziny Ehrenfreudów, przebywających wówczas w przemyskim getcie. Kolejnych Żydów Banasiewiczowie przyjęli w 1944 r. Łącznie w latach 1943-1944 rodzina ta ukrywała w swoich zabudowaniach gospodarczych 15 osób narodowości żydowskiej. Wszystkim udało się przeżyć.

Franciszek i Magdalena Banasiewicz oraz ich dzieci Tadeusz i Maria Jurek z d. Banasiewicz zostali odznaczeni medalem Yad Vashem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” 17 VII 1991 r.

Franciszek Banasiewicz

Jurek Maria z d. Banasiewicz

STOLA Jadwiga z d. Baran ur. 1931
BARAN Bronisława 1895-1962
BARAN Wawrzyniec 1892-1968

W czasie okupacji niemieckiej Baranowie mieszkali w Krośnie i dobrze znali żydowską rodzinę Nussbaumów, która przed wojną prowadziła w tym mieście sklep. Od wiosny 1941 r. do lata 1945 r. rodzina Baranów ukrywała w swoim mieszkaniu syna Nussbaumów - Anabela. W razie niebezpieczeństwa chłopiec chował się w szafie lub w piwnicy. Piwnica miała niewielkie okienko, przez które Nussbaum mógł uciec poza dom. Aby zminimalizować niebezpieczeństwo związane z jego ukrywaniem rodzina Baranów ochrzciła chłopca i dała mu na imię Andrzej. W 1945 r. zaopiekowali się nim Michalicy z Miejsca Piastowego. W 1947 r. po chłopca zgłosili się Żydzi, którzy później zabrali go ze sobą do Izraela.

BENISZ Jan Karol 1891-1943

Jan Benisz był żołnierzem Armii Krajowej zamieszkałym w Gorlicach, gdzie udzielał pomocy Żydom z miejscowego getta. W sierpniu 1942 r. zaopiekował się Salą Honibag (Honiback), która uciekła z getta. Wyszukał dla niej tymczasową kryjówkę u znajomych Polaków o nazwisku Tokarscy i przez dwa tygodnie dostarczał dla niej żywność. Następnie zabrał Salę Honibag z domu Tokarskich i umieścił ją u Sióstr Służebniczek. W październiku 1943 r. Benisz został aresztowany wraz z innymi członkami konspiracji gorlickiej i rozstrzelany. Zamordowani zostali także jego dwaj synowie.

CHMIEL Aniela z d. Gałka 1911-1991
CHMIEL Feliks 1905-1970

Feliks i Aniela Chmielowie mieszkali w Pstrągowej, niedaleko Rzeszowa. Od stycznia 1943 r. do lipca 1944 r. ukrywali w wykopanej pod kuchnią piwnicy trzyosobową rodzinę żydowską: Majera i Majkę Jassemów oraz ich czteroletniego syna Stanisława. Wszystkim udało się przeżyć okupację niemiecką. Po wojnie Jassemowie wyjechali do USA i do końca swojego życia utrzymywali korespondencyjny kontakt z Chmielami.

CICHOŃ Józefa ur. 1926

Razem z rodzicami, Władysławem i Bronisławą, oraz mężem Janem od 1943 r. udzielała pomocy dwóm Żydom o imionach Wiktor i Juliusz. Zamieszkali oni w domu Cichoniów, położonego we wsi Żarówka, niedaleko Mielca. Ukrywanie odbywało się w ciężkich warunkach, gdyż dom miał tylko jedną izbę, w której za dnia przebywało pięć osób. W nocy Wiktor i Juliusz przenosili się na strych. Obowiązkiem Józefy była nie tylko codzienna domowa praca, ale także ostrzeganie domowników przed zbliżającymi się Niemcami. Obydwaj podopieczni Cichoniów przeżyli okupację niemiecką i po wojnie wyemigrowali z Polski. Józefa, jej mąż i rodzice zostali odznaczeni medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” w dniu 29 VI 1997 r.

DEC Bronisław 1921-1942

DEC Stanisław 1919-1942

DEC Tadeusz 1923 -1942

DEC Władysław zm.1942

W leśniczówce oddalonej o trzy kilometry od wsi Hadle Szklarskie w okresie okupacji niemieckiej mieszkał Józef Dec z żoną Marią i trzema synami: Stanisławem, Bronisławem i Tadeuszem. Czwarty syn, Władysław, mieszkał w Pantalowicach. Wszyscy czterej synowie nosili żywność Żydom ukrywającym się w bunkrze w lesie w okolicach Hadli Szklarskich. Władysław Dec udzielał im także czasowego schronienia w swoich zabudowaniach gospodarczych. 4 grudnia 1942 r., za udzielenie schronienia Żydom Władysław został aresztowany przez Niemców, skatowany i rozstrzelany. Żandarmi zrabowali cały majątek jego rodziny. Po egzekucji Niemcy udali się w kierunku leśniczówki, gdzie rozstrzelali Stanisława, Tadeusza i Bronisława Deców.

Bronisław, Władysław i Stanisław Decowie

DEPA Helena ur. 1922

Helena Jakubowska-Depa wraz z mężem Kazimierzem Depą, oraz rodzicami Marią i Władysławem Jakubowskimi zaopiekowali się Reną Akselrod, córką Loli Akselrod, która wraz z drugą córką, Janką, uciekły ze Lwowa w czasie likwidacji tamtejszego getta w czerwcu 1943 r. Lola i jej młodszą córką znalazły schronienie u swoich znajomych, natomiast Reną zaopiekowali się Jakubowscy. Niestety matka dziewczynek nie przeżyła. Po wojnie obie siostry wyemigrowały do Izraela, zaś Jakubowscy i Depowie przenieśli się w nowe granice Polski. Rena utrzymywała kontakt z Heleną i jej mężem.

21 lipca Instytut Yad Vashem nadał Helenie Jakubowskiej-Depie, jej mężowi Kazimierzowi Depie oraz rodzicom Władysławowi i Marii Jakubowskim tytuły Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.

DŹWIERZYŃSKA Stefania z d. Bar ur. 1922

W czasie okupacji niemieckiej Maria i Michał Barowie razem z córką Stefanią ukrywali w Markowej trzypięcioro osobową rodzinę żydowską. Wszystkim udało się przeżyć okupację niemiecką.

SAWA Aleksandra z d. Fołta ur. 1924

FOLTA Maria z d. Homa – odznaczenie nadane pośmiertnie

FOLTA Szymon 1869-1944

W 1942 r. do Fołtów przybyła pięcioosobowa żydowska rodzina z Jankowic o nieustalonych nazwiskach (dwóch mężczyzn, dwie kobiety i dziewczynka w wieku 5-6 lat). Rodzina Fołtów przygotowała im kryjówkę w słomie na strychu, skąd wychodzili tylko nocą. Maria Fołta i jej córka gotowały żywność dla ukrywających się i nosiły ją do kryjówki. 25 maja 1944 r., do domu Fołtów przybyli Niemcy z nieustalanej formacji i ukraińska policja, dokonując szczegółowej rewizji domu. Żydzi zostali odnalezieni i zastrzeleni. Razem z nimi został zamordowany Szymon Fołta. Reszta rodziny zdołała ukryć się uciekając w rosnące obok domu zboże.

Szymon Fołta, zdjęcie z czasów I wojny światowej.

FRĄCZEK Stefania z d. Wania ur. 1924

WANIA Agata zm. 1957

W czasie okupacji niemieckiej Agata Jadwiga Wania i jej córka Stefania mieszkały w jednoizbowym domu w Brzozowie, wsi położonej pomiędzy Sanokiem a Krosnem. W małym domku ukrywały przez kilka lat Lazara Elłowicza, przedwojennego pracodawcę Agaty. W chwilach niebezpieczeństwa Elłowicz chował się w specjalnie przygotowanej kryjówce pod łóżkiem. W ostatnim roku okupacji tj. w 1944 r. Stefania wyszła za mąż za Romana Frączka i zamieszkała z nim w mieszkaniu matki. Tak więc w jednej izbie żyło razem czworo osób. Dzięki pomocy Agaty i Stefanii Elłowicz przeżył okupację niemiecką. W 1950 r. wyemigrował do Izraela.

GIELAROWSKI Bartłomiej 1871-1943

MARCINIEC Karolina 1901-1943

Od lata 1942 r. Bartłomiej Gielarowski i Karolina Marciniak ukrywali w Trzebusce k. Sokołowa Małopolskiego osoby narodowości żydowskiej: Josefa Fischmana, Berka Kahnera, Mojżesza Krauta, Leizera Krauta, człowieka o imieniu Meilech i nieznaną kobietę. W zimie podopieczni Polaków przebywali w domu, a latem w stodole, na strychu lub w kryjówce wykopanej w ogrodzie i przykrytej gałęziami.

26 lipca 1943 r. dom Gielarowskiego i sąsiednie domy zostały otoczone przez oddział SS i żandarmerii. Bartłomiej Gielarowski i Karolina Marciniak zostali aresztowani i przewiezieni do Sokołowa Małopolskiego. 27 lipca 1943 r. zostali rozstrzelani wraz z czwórką swoich żydowskich podopiecznych (trzech mężczyzn i kobieta).

GOLEŃ Eleonora z d. Wojnarowicz 1908-1943

Podczas okupacji niemieckiej Eleonora Goleń przebywała w Niegłowicach (pow. jasielski), a jej mąż Stanisław w Harkłowej (pow. jasielski). W lecie 1942 r. Eleonora zaopiekowała się Anną (Alicją) Parzyczewską, dziesięcioletnią żydowską dziewczynką z Biecza. Do Polki przyprowadziła Annę znajoma rodziców dziecka. W grudniu 1942 r. Eleonora wraz z Anną zostały aresztowane przez gestapo i przewiezione do więzienia w Jaśle. Dziewczynkę rozstrzelano 10 grudnia 1942 r., a Eleonorę 5 stycznia 1943 r. Do dziś miejsce zakopania jej zwłok jest nieznane.

GRAJEK STANISŁAWA z d. Kornecka 1919-2004

W czasie okupacji niemieckiej Stanisława Kornecka (Grajek) mieszkała w Sanoku. Jeszcze przed wojną poznała Żyda Leona Felda, z którym planowała wziąć ślub. Od 1942 r. Leon przebywał w getcie sanockim. W dniu 14 stycznia 1943 r. uciekł i znalazł schronienie w mieszkaniu Stanisławy Korneckiej. Przebywał u niej do stycznia 1944 r. Wówczas to oboje zostali aresztowani. Leona Felda zastrzelono, a Stanisława Kornecka została skazana na śmierć przez sąd niemiecki w Rzeszowie. Generalny Gubernator Hans Frank zamienił jej karę śmierci na dożywotnie więzienie. Ostatecznie trafiła do KL Ravensbrück.

SIUZDAK Józefa z d. Kazak ur. 1923

KAZAK Agnieszka 1904-1983

KAZAK Katarzyna z d. Sroka 1877-1943

KAZAK Sebastian 1870 -1943

Od jesieni 1942 r. w Brzozie Królewskiej Katarzyna i Sebastian Kazakowie wraz z dwoma córkami ukrywali w swoich zabudowaniach gospodarczych Żydówkę Chanę Stiller. W grudniu 1942 r. zaczęli udzielać pomocy także dwóm innym, nieznanym z nazwiska, Żydom w wieku około 30 lat.

23 marca 1943 r. do domu Kazaków przyjechali Niemcy, którzy po dokonaniu rewizji rozstrzelali Katarzynę i Sebastiana oraz ich żydowskich podopiecznych. Córki przeżyły, ponieważ Agnieszka pracowała wówczas w polu, a Józefie udało się uciec. Z rozkazu Niemców sołtys wsi miał odnaleźć dziewczęta i przywieźć je na posterunek policji do Leżajska, gdzie miały zostać rozstrzelane. Ostrzeżone siostry ukryły się u swojej dalszej rodziny, po czym uciekły do Krakowa, gdzie zgłosiły się do Urzędu Pracy i zostały wywiezione na roboty do Austrii. Do domu powróciły jesienią 1945 r. Katarzyna i Sebastian Kazkowie zostali odznaczeni medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” w 2008 r.

Józefa Siuzdak z d. Kazak

Agnieszka Kazak

PIERZYŃSKA Teresa z d. Kreicarek ur. 1935

KREICAREK Kazimiera z d. Sosnowska 1914-1995

KREICAREK Michał 1908-1957

Rodzina Kreicarków podczas okupacji niemieckiej mieszkała w Dubiecku na Podkarpaciu. W lutym 1942 r. Michał Kreicarek przywiózł do domu dziesięciu Żydów, którzy uciekli z

przemyskiego getta: czteroosobową rodzinę Goldsteinów, Bronisława Felsena z siostrą i bratem, człowieka o nazwisku Rek z żoną oraz Dawida Fränkela wraz z dzieckiem. Ludzie Ci ukrywali się u Kreicarków aż do wyzwolenia w sierpniu 1944 r. Teresa wiedziała o tym, że rodzice ukrywają Żydów. Na polecenie matki nosiła im czasem żywność.

Michał i Kazimiera Kreicarkowie zostali odznaczeni medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” w dniu 13 IX 1963 r.

Michał i Kazimiera Kreicarkowie z dziećmi

KRZYSZTYNIAK Aniela 1904-1995

KRZYSZTYNIAK Władysław 1904-1995

W czasie okupacji niemieckiej Władysław i Aniela Krzysztyniak mieszkali w Faliszówce pod Krosnem. W zimie 1944 r. udzielali doraźnej pomocy Żydowi o nieustalonych danych personalnych, który przychodził do nich z pobliskiego lasu. Jednocześnie w swoim domu ukrywali pięć osób narodowości żydowskiej (dwóch mężczyzn, chłopca w wieku około 6-10 lat i dwie młode kobiety). Zimą 1944 r. do Niemców dotarła informacja, że rodzina Krzysztyniaków ukrywa Żydów. 4 lutego 1944 r. pod dom podjechała żandarmeria niemiecka. Wyprowadzono Anielę z córkami, syna Józefa oraz Władysława Krzysztyniaka, którego rozstrzelano.

KURPIEL Franciszka z d. Stachońska 1897-1944

KURPIEL Stanisław 1893-1944

Stanisław i Franciszka Kurpielowie mieszkali w czasie okupacji w służbowym domu na folwarku Leonczyn koło Krasiczyna (pow. przemyski). Na przełomie 1942 i 1943 r. liczba Żydów ukrywająca się w zabudowaniach Kurpielów wyniosła do 24 osób: mężczyzn, kobiet i dzieci. Ogółem małżeństwo pomagało około 30 Żydom. Ich podopieczni pochodzili z przemyskiego getta. 21 maja 1944 r. około 20 ukraińskich policjantów otoczyło zabudowania. Oprawcy zamordowali 24 ludzi. Jednej osobie udało się uciec. Kurpielowie zostali przewiezieni do więzienia gestapo na ul. Krasieńskiego w Przemyślu. Rozstrzelano ich 19 czerwca 1944 r. w forcie w Lipowicy.

MAJKUT Antoni 1900-1944

MAJKUT Katarzyna 1899-1966

W Grodzisku Górnym (pow. leżajski) od wiosny 1943 r. do jesieni 1943 r. rodzina Majkutów udzielała czasowego schronienia trzem Żydom. W listopadzie 1943 r. do domu Majkutów przybył gestapowiec z Grodziska. Antoni Majkut i jego starsi synowie zdołali uciec z domu. Pozostała w nim Katarzyna wraz z najmłodszym synem. Ukrywający się Żydzi zostali znalezieni, odprowadzeni na cmentarz żydowski w Grodzisku i tam rozstrzelani. Mimo tych wydarzeń w lutym 1944 r. Majkutowie przyjęli pod swój dach parę Żydów. Niestety Antoni Majkut został aresztowany, przewieziony do więzienia w Jarosławiu, a następnie rozstrzelany w Łańcucie.

MIRONIUK Józef 1923-2010

Józef Mironiuk razem z matką Julianną i siostrami - Anną, Marianną i Stanisławą - od jesieni 1942 roku ukrywał w miejscowości Jakówki pięciu Żydów: Szlome Goldszefta, jego brata Motela, Wolfa Englendera, Pinkusa Ajzenberga oraz jego brata Szlome – uciekinierów z likwidowanego getta janowskiego oraz obozu pracy przymusowej w Małaszewicach. Mironiukowie troskliwie opiekowali się uciekinierami, nie oczekując w zamian żadnej rekompensaty. Wszyscy ukrywający się doczekali wyzwolenia w lecie 1944 roku, po wojnie zaś wyjechali z Polski.

16 listopada 1989 r. Instytut Yad Vashem nadał Józefowi Mironiukowi, jego matce i siostram oraz wujowi Mikołajowi Iwaniukowi i jego córkom tytuły Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.

NIEDZIELA Teofila 1887-1966

NIEDZIELA Waleria 1910-1994

W okresie okupacji niemieckiej Waleria i Teofila Niedziela mieszkali w Markuszowej. W okolicznych lasach ukrywali się Żydzi. Gdy Niemcy zrobili obławę, uciekinierzy szukali ratunku w gospodarstwach. Część z nich trafiła do państwa Niedzielów. Ukrywali się w stodole i stajni, a zimą w chlewie. Schronienie znalazło dziesięć osób, w tym ośmiu z rodzin Weitzów oraz małżeństwo Schmidtów. Latem 1943 r. ktoś z sąsiadów doniósł. Pod dom przyjechali żandarmi i kilku granatowych policjantów. Na szczęście nie udało im się znaleźć kryjówek. 18 marca 1993 r. Waleria i Teofila Niedziela zostały odznaczone medalem „Sprawiedliwych wśród Narodów Świata”.

Teofila Niedziela

Waleria Niedziela

OWCA Stanisław 1894-1943

W czasie okupacji niemieckiej Stanisław Owca mieszkał w Cermnej (pow. jasielski). Od 1943 r. ukrywał w swoich zabudowaniach gospodarczych żydowską rodzinę z Cermnej: Sarę Elfenbein liczącą około 60 lat i dwójkę jej dorosłych dzieci – syna Maiera i córkę Chanę. W kwietniu 1943 r. został aresztowany przez Niemców i granatowych policjantów. Nie znaleziono u niego Żydów, ponieważ ci przebywali wówczas u rodziny Garbulińskich w Cermnej. Stanisław Owca został zamordowany w niewyjaśnionych okolicznościach. Nikt nie wie, gdzie jest pochowany. 21 maja 1997 r. uhonorowano go medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.

OŻÓG Maria z d. Matejska 1902-1943

W czasie okupacji niemieckiej Maria Ożóg mieszkała w Głogowie Małopolskim. Od lipca 1942 r. do 13 lutego 1943 r. ukrywała Annę, Fajgę i Mosze Binrfeldów. Anna nie przestrzegała jednak względów bezpieczeństwa. Na początku lutego 1943 r. Anna dostała się w ręce niemieckie. Rankiem 13 lutego 1943 r. do domu Ożogowej przyjechało gestapo z Rzeszowa. Niemcy przeprowadzili rewizję w jej mieszkaniu i aresztowali Marię Ożóg. Po krótkim śledztwie została wywieziona do Łańcuta i tam rozstrzelana.

PATROŃSKI Wojciech 1892-1942

Od 1940 r. udzielał schronienia Aleksandrowi Metzowi. W lecie 1942 r. przyjął też pod swój dach dwie nieznanne z nazwiska kobiety i trzyosobową żydowską rodzinę: mężczyznę i kobietę w wieku 25-30 lat oraz ich syna w wieku około pięciu lat. Kobiety wkrótce zmieniły kryjówkę. Rodzina pozostała. W 1942 r. Metz przeniósł się do krewnych pana Wojciecha – Zofii i Waleriana Bombów. Jesienią 1942 r. do domu Patrońskiego przyjechał niemiecki żandarm. Znalazł ukrywających się Żydów. Wszyscy zostali rozstrzelani. Wojciech Patroński zginął wraz ze swoimi podopiecznymi. 5 lipca 2004 r. został odznaczony medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.

Wojciech Patroński z rodziną.

PASTERKIEWICZ Józef ur. 1924

W 1941 r. cztery osoby poprosiły wuja pana Józefa o pomoc w znalezieniu kryjówki. Najmłodsza, Irena Halberstein, miała 5 lat. Wuj przyprowadził Żydów do domu swojej siostry, Marii Pasterkiewicz i jej trojga dzieci. Rodziny znały się jeszcze sprzed wojny – Żydzi kupowali od Pasterkiewiczów mleko. Groźba niemieckich rewizji spowodowała, że w 1943 r. ukrywani musieli schronić się poza gospodarstwem. Józef zaprowadził ich do lasu, gdzie znalazł odpowiednie miejsce na kryjówkę. Potem dwa razy w tygodniu, zazwyczaj nocą, przynosił im jedzenie. Ukrywani przeżyli wojnę.

29 stycznia 1998 roku Instytut Yad Vaszem nadał Marii Pasterkiewicz i jej synowi Józefowi tytuły Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.

PIETRASZEK Alfreda zm.1965

PIETRASZEK Bolesław zm.1965

Podczas II wojny światowej Pietraszkowie mieszkali w Czekanowie. W piwnicy swego domu i w kryjówce w stodole przechowywali 18 Żydów – uciekinierów z getta w Sokołowie Podlaskim (17 dożyło końca wojny). Ukrywającym się tylko w nocy wolno było wychodzić na powietrze. Nocą wykonywali też pewne prace (np. szycie). Wśród uratowanych byli: Hava Przepiórkowa z dwojgiem dzieci, Landerowa z córką Gienią, Józef Kopyto z żoną Perłą i dwojgiem dzieci, Moshe Miedziński z żoną i dziećmi. W 2007 r. małżonkowie Alfreda i Bolesław Pietraszkowie odznaczeni zostali medalem Yad Vashem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.

Alfreda i Bolesław Pietraszkowie

POREBSKI Władysław ur. 1932

Władysław Porębski mieszkał ze swoją matką Rozalią, bratem Edwardem, ciotką Krystyną Wawak i jej mężem Ignacym w miejscowości Bujaki w powiecie bielskim. Na podwórku Porębscy zbudowali zakamuflowany bunkier, w którym ukrywali m.in. zbiegłych z getta w Sosnowcu Adelę Zawadzką i jej 3-letniego synka Leona, siostrę Rózię Jurkowską, brata Mariana, Eliasza Jakubowicza oraz innych uciekinierów: Mosze i Rózi Gutmanów oraz Poli Siedleckiej. Zawadzkiej i Jurkowskiej udało się uzyskać podrobione dokumenty. Mimo ogromnego niebezpieczeństwa, związanego z ukrywaniem tak dużej ilości zbiegów, rodziny Porębskich i Wawaków pomogły przetrwać wojnę żydowskim uciekinierom, z których większość po wojnie wyemigrowała.

26 października 1982 roku Władysław Porębski, jego matka Rozalia, brat Edward, Krystyna i Ignacy Wawakowie, Johann Brys oraz Józef Hankes – brat Rozalii Porębskiej zostali uhonorowani przez Instytut Yad Vashem tytułami Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.

PYRCAK Stanisław 1909-1998

PYRCAK Stefania 1917-1989

W okresie okupacji niemieckiej Pyrcakowie mieszkali w Prusieku, nieopodal Sanoka. W latach 1942-1944 ukrywali w swoich zabudowaniach gospodarczych 17 Żydów z rodzin Krammerów, Libermanów, Propperów, małżeństwo Förerów oraz Anka Steina – siostrzeńca Libermana. Wszyscy przybyli z Sanoka. Musieli zmienić kryjówkę, gdyż zostali tam zdradzeni przez krewnych jednej z osób, która im pomagała. Raz dziennie otrzymywali ciepłą zupę, chleb, czosnek, herbatę. Latem jedli też jarzyny. Dzięki zaangażowaniu i poświęceniu Pyrcaków wszyscy przeżyli okupację

niemiecką. 17 czerwca 1984 r. Michał, Stefania i Stanisław Pyrcakowie zostali odznaczeni medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.

RĘBIŚ Anna z d. Łukasik 1886-1943

RĘBIŚ Jan 1913-1997

RĘBIŚ Józef 1882-1943

RĘBIŚ Karol 1924-1943

RĘBIŚ Wiktoria 1919-1943

RĘBIŚ Zofia 1916-1943

W Połomi pod Dębicą od 1942 r. w dwóch kryjówkach zbudowanych pod stodołą i drewnią Rębisowie ukrywali co najmniej dziesięć osób narodowości żydowskiej. Podopieczni Polaków pochodzili z Krakowa, Tarnowa i Lwowa. Wczesnym rankiem 9 września 1943 r. do Połomi przybyli Niemcy, którym towarzyszyło pięciu policjantów granatowych z Dębicy. Udali się do domu Rębisów i wyprowadzili stamtąd Annę Rębiś i jej dzieci: Zofię, Wiktorię i Karola. Rozstrzelali ich na podwórku. Józefa Rębisia najpierw skatowali w domu, a następnie wyprowadzili i rozstrzelali. Taki sam los spotkał ukrywających się Żydów. Jedyne Janowi Rębisowi udało się ująć z życiem, gdyż był wówczas poza domem. *foto: Jan Rębiś*

ROSZKOWSKI Paweł 1927-2009

Z powodu wyroku śmierci za handel mięsem Anna Krupa-Roszkowska i jej syn Paweł uciekli z rodzinnego Pionkowa do podradomskiej wsi Jedlnia-Lotnisko. Zamieszkali w gospodarstwie Aleksandra Błasiaka. W 1941 r. Błasiak przyprowadził do nich Józefa Kona, prosząc o schronienie dla żydowskiego uciekiniera. Wkrótce mama Pawła pojechała do Tomaszowa Mazowieckiego po rodzinę ukrywanego. Konowie byli zamożni, przez całą wojnę płacili na swoje utrzymanie. Janina Kon nie była Żydówką, sam Kon dwa lata przed wojną został katolikiem. Po wojnie wrócili do Tomaszowa. W 2004 r. Paweł Roszkowski został odznaczony medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.

ROŚCISZEWSKA Janina 1904-1994

Janina Rościszewska wraz z mężem Lechem Marianem prowadziła pensjonat w podkrakowskiej Dolinie Będkowskiej. W 1940 roku około 18 ludzi, głównie Żydów i żydowskich konwertytów, wynajmowało pokoje w pensjonacie. Byli wśród nich Andzia Wagner i jej mały synek Pinchas. W lipcu 1942 roku Niemcy weszli do pensjonatu, aresztowali żydowskich mieszkańców i wszystkich zabili. Ocalał jedynie mały Pinchas, ponieważ Janina Rościszewska zaświadczyła, że jest jej synem. 15 stycznia 1990 roku Instytut Yad Vashem nadał Janinie i Lechowi Marianowi Rościszewskim oraz ich dzieciom Michałowi i Janinie tytuł „Sprawiedliwych wśród Narodów Świata”.

RYBA Józef 1921-1944

Od 1942 r. w lesie w okolicach miejscowości Jaworze Dolne i Jaworze Górne ukrywało się około 30 Żydów. Wśród nich byli m.in.: Schleim (Salomon), Sura i Anna Kampf z Jaworza Dolnego, Mendel Ekstein ze Strzegocic, Roman Thau, Moniek Wulweg z Dębicy, rodzina Szynfetrów, Schönwetterów oraz mężczyzna z Jasła. Józef Ryba udzielał im pomocy. Od lata 1942 r. ukrywały się u niego cztery osoby: kobieta o nazwisku Szynfetr z dziećmi Zofią i Marianem oraz kobieta o nazwisku Reichow. Nad ranem 19 lutego 1944 r. do domu Rybów wtargnęło trzech Niemców i trzech granatowych policjantów. Żydzi znajdowali się wówczas w lesie. Józef Ryba został aresztowany, a następnie rozstrzelany.

STAWARSKA Wiktoria z d. Ordon 1909-1943
STAWARSKI Mateusz 1903-1942

Małżeństwo Stawarskich mieszkało w czasie okupacji niemieckiej w Sieniawie. Od lata 1941 r. do 23 grudnia 1942 r. w specjalnie przygotowanej kryjówce ukrywali zaprzyjaźnioną żydowską rodzinę Singerów. Niestety Niemcy dowiedzieli się o ukrywaniu. Pani Singerowa z synem została zastrzelona w sieniawskim getcie. Mateusza Stawarskiego zamordowano 26 grudnia 1942 r. Wiktoria Stawarska została aresztowana i osadzona w jarosławskim więzieniu, następnie była przetrzymywana w Rzeszowie. W czerwcu 1943 r. została skazana na karę śmierci za udzielanie schronienia Żydom. Nieznany jest los Singera i jego dwóch starszych synów.

SZEMELOWSKA Augusta z d. Trammer ur. 1921

Fryda Trammer z córką Augustą mieszkała w Krakowie. Gdy ich mieszkanie zajęli Niemcy, kobiety musiały przenieść się do podkrakowskich Łągiewnik, niedaleko domu państwa Feldhornów, znajomych sprzed wojny. W 1943 r. ktoś Feldhornowie zostali wydani. Ich pięcioletnia córka Maria zdążyła uciec do Trammerów. Jej rodziców rozstrzelano dzień po aresztowaniu.

U Trammerów mieszkała już Olga Mandel, córka przedwojennych lekarzy Frydy. Jej matka zabrała ją stamtąd latem 1943 r. a Marysia jesienią 1944 r. została przeniesiona do sierocińca w Czersku. Obie panie przeżyły wojnę i utrzymują stały kontakt z Augustą, córką Frydy.

20 marca 1991 roku Instytut Yad Vashem nadał Frydzie Trammer i jej córce Auguście Szemelowskiej tytuły Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.

ŚWIERCZEK Maria Waleria ur. 1928

Razem z ojcem i rodzeństwem od sierpnia 1942 r. do stycznia 1945 r. pomagali ukrywającej się w Jodłowej i jej okolicach czteroosobowej rodzinie Pariserów (Abrahamowi, jego żonie Sarze i ich dwoje dzieci: Rózi i Jakubowi). Pariserowie ukryli się w sierpniu 1942 r. tuż przed wielką egzekucją jodłowskich Żydów i przez niemal dwa lata wciąż zmieniali kryjówki. W 1944 roku Świerczkowie przyjęli ich pod swój dach. W stodole wykopali dla żydowskiej rodziny schron. Pomimo ciągłych rewizji w domu Świerczków Niemcy nie odkryli ukrywających się Żydów. Po wojnie Pariserowie wyemigrowali do Stanów Zjednoczonych.

Leon Świerczek został odznaczony medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” w dniu 20 VI 1990 r., a jego dzieci Czesława, Kazimierz, Maria i Stanisław w dniu 29 I 1992 r.

ULMA Józef 1900-1944

ULMA Wiktoria z d. Niemczak 1912-1944

Podczas wojny Józef i Wiktoria Ulmowie wraz z szóstką swych dzieci mieszkali w podkarpackiej wsi Markowa. Jesienią 1942 roku do domu Ulmów zapukała żydowska rodzina Szallów. Wkrótce schronienie znaleźli też Goldmanowie. Na Ulmów doniósł granatowy policjant. 24 marca 1944 roku do Markowej przyjechali z Łańcuta niemieccy żandarmi w towarzystwie granatowych policjantów. Na poddaszu znaleźli ukrywających się Żydów. Z rąk żandarmów zginęli członkowie trzech rodzin: Józef Ulma, jego żona Wiktoria, będąca w dziewiątym miesiącu ciąży, ich sześcioro dzieci oraz wszyscy ukrywający się Żydzi. Wiktoria i Józef Ulmowie otrzymała medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” 13 września 1995 r. *foto: Wiktoria i Józef Ulmowie*

WERNER-WELZ Halina z d. Deszcz ur. 1926

Jesienią 1944 r. do domu rodziny Deszczów w Tarnowie przyszła pochodząca z Dębicy Lusja Goldfus. Chciała, aby Olga, matka Haliny, ukryła ją, jednak Polka bała się, zwłaszcza, że w mieszkaniu kwaterował niemiecki oficer. Ostatecznie po namowach uległa i kobieta została u Deszczów przez około trzy miesiące. Ponieważ Lusja nic nie posiadała, wszystkie koszty związane z jej utrzymaniem ponosiła polska rodzina. Tajemnicy o ukrywaniu Żydówki nie dało się jednak utrzymać. Informacja o tym dotarła do Niemców. Deszczowie nie mając wyjścia przeprowadzili Lusję Goldfus do innej polskiej rodziny w Tarnowie. Od tego czasu nie mieli z nią kontaktu.

WITER Olena siostra Josifa zm.1988

W czasie II wojny światowej s. Josifa (Olena Witer) była przełożoną zakonu studytek we Lwowie. Lili Stern (obecnie Pohlmann) wraz z matką Cecylią, po stracie pozostałej rodziny w lwowskim getcie, zostały w 1943 r. przyprawione przez Niemkę Irmgard Wieth do katedry św. Jura. Metropolita Andrzej Szeptycki udzielił schronienia Lilce i jej matce, a po kilku dniach wysłano je do klasztoru i prowadzonego przez studytki sierocińca w Ubocz. Tam otrzymały niezbędne dokumenty. Obie przeżyły. Lili Stern-Pohlmann wspomina, iż w czasie jej pobytu w sierocińcu pod opieką zakonnice przebywało ok. dziesięciorga żydowskich dzieci.

ZWONARZ Franciszka z d. Jodłowska 1908-1971

ZWONARZ Józef 1899-1984

Franciszka i Józef Zwonarzowie mieszkali w czasie okupacji niemieckiej w Lesku. Cała rodzina utrzymywała się z pracy Józefa Zwonarza, który był ślusarzem. Od 17 grudnia 1942 r. do lata 1944 r. Zwonarzowie ukrywali w specjalnie wybudowanej kryjówce pod podłogą warsztatu ślusarskiego pięciu żydowskich uciekinierów z obozu w Zasłaniu. Był wśród nich lekarz Natan Wallach z rodziną. Decydując się na ukrycie pięciu osób, Franciszka i Józef wzięli na siebie również obowiązek ich żywienia. Wszyscy podopieczni Zwonarzy przeżyli okupację niemiecką. 26 września 1967 r. Franciszka i Józef Zwonarzowie zostali odznaczeni medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.